

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BLU-BACH15

Predefinert informasjon

Startdato:	28-12-2020 09:00	Termin:	2020 HØST
Sluttdato:	08-01-2021 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 BLU-BACH15 1 BOPPG 2020 HØST stord		
Intern sensor:	Sissel Janette Aastuedt Halland		

Deltaker

Navn:	Vegar Anthonessen
Kandidatnr.:	101
HVL-id:	180229@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Å oppdage barn i barnehagen som opplever omsorgssvikt
Antall ord *:	12041

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn: 110-101
Gruppenummer: 23
Andre medlemmer i gruppen: Elise Håkonsen

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Å oppdage barn i barnehagen som opplever omsorgssvikt

«Hvordan kan pedagoger i barnehage bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger?»

Kandidatnr. 110 - Elise Håkonsen

Kandidatnr. 101 - Vegar Anthonessen

Utdanning: Barnehagelærerutdanning

Emnekode: BLU-BACH15

Veileder: Sissel Janette Aastvedt Halland

Innleveringsfrist: 08. januar 2021, kl. 14.00

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Det å jobbe med bacheloroppgaven har vært en spennende, lærerik og interessant prosess. Temaet vårt som handlet om hvordan vi i barnehagen kan bidra til å oppdage barn som opplever omsorgssvikt, har skap et engasjement hos oss, som vi kommer til å ha nytte av i arbeidslivet. Barn som opplever omsorgssvikt er et tema som vi mener bør ha større fokus både i undervisning for barnehagelærere, men også større fokus i barnehagehverdagen blant personalet. Vi som jobber i barnehagen har et stort ansvar for å kunne hjelpe barn, men da trenger vi også et kompetanseløft om dette temaet.

Først og fremst vil vi takke vår veileder Sissel Janette Aastvedt Halland, som har hjulpet oss til å utforme problemstilling og fått oss på rett spor i oppgaven. Takk for god veiledning, din tilgjengelighet og støtte gjennom hele prosessen. Vi vil også takke informantene som stilte opp til intervju, slik at vi kunne fullføre denne oppgaven. Til slutt vil vi også takke Maria Sjøen Eide, som har lest gjennom oppgaven flere ganger, og fått oss til å reflektere rundt oppgavens innhold.

Høgskolen på Vestlandet

Januar 2021

Elise Håkonsen
Vegar Anthonessen

Sammendrag

«Hvordan kan pedagoger i barnehage bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger?» Er problemstillingen som denne oppgaven ønsker å undersøke. Vi har sett på ulike teorier, og hatt forskningsintervjuer for å samle inn data, som vi videre har drøftet for å få svar på vår problemstilling. Etter å ha forsket på barn som opplever omsorgssvikt, og hvordan pedagogene kan bidra til at disse barna blir oppdaget og får hjelp, er det særlig tre kriterier som vi vurderer som kritiske for at barn skal bli oppdaget. Disse kriteriene er at pedagoger må ha fokus på relasjon og trygghet, kunnskap og kompetanse om temaet og kommunikasjon. Der vi også konkluderer med at det trengs et kompetanseløft om temaet omsorgssvikt i barnehagen, noe som personalet jevnlig burde hatt oppe til diskusjon og eventuelle kurser om.

Abstract

“How can the kindergarten teacher detect children that lives under domestic violence or care failure, and give them the help they need?” Is the question our text is based on. We have interview tree kindergarten teachers and asked them some question about this. Out of the question we find tree main categories that we dive deeper in. The first of our findings are security and good relationship between the children and the kindergarten teacher. Second found is about the Communication and how we need to talk more with the children, but also talk more with the staff, but always be careful of what we share with them. We do not want the whole staff running around with a bad gut feeling. Yet we always have to put the child first. This effort also includes keeping some things from the staff, some things cannot be discussed in openly. The third thing we found was about the competence and that we need to be more brave in following the gut feeling we get. Our findings are discussed with theory and some papers that have some analysis about the competence that the new students that is studying to become a kindergarten teacher is feeling about this subject. The analyzes say that around 58% of the participants say they don't feel secure enough to handle children in this situation at work. In the paper we find that many things are quite good, but still need more focus on the subject presented as a whole to be better, more courses, in our opinion at least every second year, if not more often would provide a positive benefit to all three categories. Staff, students, and parental involvement in general.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
1.0 Innledning	5
1.1 Valg av tema og problemstilling	5
1.2 Tema forankra til lovverket.....	5
1.3 Sentrale begrep.....	6
1.3 Oppgavens oppbygning	6
2.0 Teorigrunnlag	7
2.1 Omsorg	7
2.2 Omsorgssvikt.....	8
2.3 Fra magen til hodet	9
2.4 Relasjon og trygg voksen.....	10
2.5 Kunnskap og kompetanse i barnehagen.....	12
2.6 Kommunikasjon	13
3.0 Metode	16
3.1 Kvalitativ metode	16
3.2 Kvalitativt forskningsintervju	17
3.3 Etske retningslinjer	17
3.4 Mulige feilkilder	18
3.5 Reliabilitet og validitet	18
3.6 Refleksjon etter gjennomførelse.....	18
4.0 Presentasjon av funn i intervju	20
4.1 Relasjon og trygge voksne kan bidra til at barn blir oppdaget	20
4.2 Kommunikasjon kan bidra til at barn blir oppdaget	21
4.3 Kunnskap og kompetanse kan bidra til at barn blir oppdaget	22
4.3.1 Fra magen til hodet.....	23
5.0 Drøfting og resultat av funn og teori	23
5.1 Pedagoger med fokus på relasjon og trygghet kan bidra til at barn blir oppdaget.....	24
5.2 Pedagoger med fokus på kommunikasjon kan bidra til at barn blir oppdaget.....	26
5.3 Pedagoger med kunnskap og kompetanse kan bidra til at barn blir oppdaget.....	27
5.3.1 Fra magen til hodet.....	28

6.0 Avslutning og konklusjon.....	30
Litteraturliste.....	33
Vedlegg 1 – Intervjuguide.....	35
Vedlegg 2 - informasjonsskriv.....	36

1.0 Innledning

Ifølge en undersøkelse gjort av folkehelseinstituttet om barn som opplever omsorgssvikt i oppveksten, er det satt en statistikk på at 1 av 5 barn opplever ulike former og grader for omsorgssvikt i hjemmet (fhi, 2019). Der undersøkelsen sier at det er færre barn enn tidligere som opplever fysisk vold i oppveksten, men likevel er det for mange barn som fortsatt opplever psykisk og fysisk vold, og seksuelt overgrep (fhi, 2019). Der det i tillegg blir lagt frem fra barnevernet sine statistikker at mange barn blir oppdaget for sent, eller så blir de ikke oppdaget i det heletatt (bfudir, 2020). Hva er det som gjør at barn ikke blir oppdaget?

I dagens samfunn, tilbringer barn mellom 0-6år mesteparten av tiden sin i barnehagen. Det vil si at barnehagen har et stort ansvar for å kunne oppdage og avdekke barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Men ut ifra statistikk på omsorgssvikt, og tall fra barnevernet sine undersøkelsen, er det alt for mange barn som faktisk ikke får hjelpen de trenger. Hvorfor er det slik? I denne oppgaven ønsker vi å finne ut av hva som gjør at så mange barn ikke blir oppdaget, og om det er noe barnehagen kan gjøre for å bidra til at flere barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, blir oppdaget og får hjelp.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Vår problemstilling spør etter: «Hvordan kan pedagoger i barnehage bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger?». Vi kom frem til denne problemstillingen fordi etter både undervisning på skolen og praksis, stiller vi oss undrende til om barn som opplever omsorgssvikt faktisk blir oppdaget, og eventuelt hva kan gjøres for at de blir oppdaget og kan få hjelp. Vi ønsker da å undersøke hvordan pedagogene kan bidra til at barn blir oppdaget og eventuelle tiltak som kan gjøres for å sikre at barn får hjelp.

1.2 Tema forankra til lovverket

FNs barnekonvensjon om barns rettigheter står det tydelig at ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private institusjoner skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnehagen påtar seg da å sikre at barnet har den beskyttelsen og omsorgen som er nødvendig for barnets trivsel (Barnekonvensjonen, 2003, s. 9). I barnehageloven (2005) § 22 står det at når det er grunn til å tro at et barn opplever omsorgssvikt, har en opplysningsplikt til barnevernet. Enhver som jobber i barnehage, skal være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten, slik som omsorgssvikt i hjemmet. Videre står det i rammeplanen for barnehage at gjennom den daglige kontakten vi har med barna i barnehagen, skal vi kunne observere og motta informasjon om barns omsorgssituasjon og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, og vite hvordan dette kan oppdages og forebygges (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). FNs barnekonvensjon om barns rettigheter legger også vekt på at alle barn skal beskyttes mot alle former for omsorgssvikt (Barnekonvensjonen, 2003, s. 16). Alle barn har også rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske og moralske utvikling (Barnekonvensjonen, 2003, s. 21).

1.3 Sentrale begrep

Sentrale begrep som går igjen i denne oppgaven, er omsorgssvikt, relasjon og trygge voksne, kunnskap og kompetanse. Når vi snakker om omsorgssvikt refererer vi til Kari Killéns formulering at med omsorgssvikt innebærer at foreldre eller omsorgspersonene til barnet forsømmer det, påfører barnet psykiske eller fysiske skader, som er alvorlig for barnets helse og utvikling. Der formene for omsorgssvikt er vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep og seksuelle overgrep (2017, s. 58). Når vi snakker om relasjon og trygge voksne, referer vi også til Kari Killén som sier at alle barn har et behov for en god relasjon med omsorgsgivere, som gjør at barna føler seg trygge. Omsorgsgivere innebærer også personalet i barnehagen (2017, s. 20). Når vi bruke kunnskap og kompetanse som begrep, handler det om kunnskap og kompetanse om temaet vold og overgrep mot barn. Der vi tar utgangspunkt i en undersøkelse som er gjort om hvor god undervisning pedagoger får om dette temaet (Ruud, 2019).

1.3 Oppgavens oppbygning

Videre i oppgaven vil vi presentere relevant teori og legge frem metoden vi ønsker å bruke i vår forskning. Vi har valgt å bruke kvalitativ metode, og vi har brukt halvstrukturert

forskningsintervju for å samle inn empiri, der vi har intervjuet pedagoger i barnehage. Vi vil presentere viktige funn, drøfte disse opp mot teori, og til slutt avslutte med en oppsummering og konklusjon.

2.0 Teorigrunnlag

I denne delen av oppgaven, presenteres teorigrunnlaget som forskningen bygger på. Målet her er å finne relevant teori som grunnlag for å kunne drøfte datamaterialet vi har samlet inn. Vi har valgt å presentere teori om omsorg, omsorgssvikt, relasjon og trygge voksne. Videre presenterer vi teori om kunnskap og kompetanse i barnehagen, og kommunikasjon.

2.1 Omsorg

Omsorg er et relasjonsbegrep, som innebærer at det er i relasjoner med andre omsorg utvikles og utveksles. Omsorg henger også sammen med kontakt, og det å ha evnen til å inngå varige og forpliktende følelsesmessige forhold til andre mennesker. Det handler også om evnen til å formidle disse følelsene til andre (Abrahamsen, 1997, 78). Kort fortalt handler omsorg om at en bryr seg om andre, og viser det. Omsorg er jo da sentralt i arbeid med barn. Rammeplanen for barnehage sier at omsorg er en forutsetning for barnas trivsel og trygghet. En forutsetning for at barn utvikler empati og nestekjærlighet. Der personalet skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til andre og seg selv. Alle barn skal oppleve å bli sett, respektert og forstått, i støtte fra de ansatte. Barnehagen har et ansvar for å aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet. Dette er et grunnlag for deres trivsel, mestring og glede (2017, s. 19).

Omsorg har en egenverdi, men den skal også sees i sammenheng med flere andre faktorer, som utvikling, læring og danning. I en omsorgsfull relasjon trengs det ømhet, hengivenhet, nærhet, innlevelse og at en har evne og vilje til å samspille. Alle situasjoner i hverdagen skal inneholde omsorg. Omsorg skal være til stede for barna i stell, måltider, påkledning og når barna leker og lærer. Når barn trenger veiledning eller støtte, trøst eller oppmuntring gir de også selv uttrykk for at de trenger omsorg fra en voksen (Askland, 2020, s. 53).

Rammeplanen legger frem ordet omsorg i Barnehagens verdigrunnlag «(...) å ivareta barnas

behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Omsorgen skal stå sentralt i barnehagen og som voksen skal en bidra til at dette blir gjennomført. «Omsorg i barnehage sammenheng skal ikke erstatte den familiære, men den kan forstås som en supplerende faktor i barns liv, som også kan ha andre kvaliteter enn omsorg innad familien» (Tholin, 2013, s.64). Omsorg finner vi som en del av alle kulturer, dette gjør at omsorgen har et kulturelt uttrykk. Kultur er da det som medlemmer av et felles samfunn lærer om hva som er rett eller galt, nyttig eller unyttig, stygt og fint, om atferd, meninger og livet generelt. Det vil si at omsorgen som gis er forskjellig i de ulike kulturene vi møter. Omsorg ses på som måter vi som et samfunn tar vare på de svake, de gamle, barna, de som trenger litt ekstra støtte og hjelp. Kulturen kommer inn i bildet når vi skiller på hva som er det offentlige og hva som er det private ansvaret når det kommer til omsorg. Barnehagen har et ansvar for at barnehagen er et sted der barn har opplever omsorg og trygt tilsyn, når foreldrene ikke klarer det selv (Askland, 2020, s.52-53). De aller fleste tar det å få omsorg for gitt, vi ser på det som noe selvsagt som man ikke trenger å tilegne seg. Det er ikke før man ser mangel på omsorg, at vi begynner å forstå hvor livsviktig omsorg er (Askland, 2020, s. 52).

2.2 Omsorgssvikt

Med begrepet omsorgssvikt skjønner vi at foreldre eller omsorgspersonene til barnet forsømmer det, påfører barnet psykiske eller fysiske skader, der det er så alvorlig at barnets helse og utvikling er i fare (Killèn, 2017, s. 58). Det blir ofte omtalt fire former for omsorgssvikt, men at den ene er et faktum utelukker ikke at en annen er tilstede. Disse fire formene for omsorgssvikt er vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep og seksuelle overgrep (Killèn, 2017, s. 58). Den vanligste formen for omsorgssvikt er vanskjøtsel. Den kan virke mindre dramatisk en andre former for omsorgssvikt, men påvirker barnet utvikling på mange områder. Vanskjøtsel er en stor trussel når det kommer til barnets sosiale, fysiske, følelsesmessige, atferdsmessige og kognitive utvikling (Killèn, 2017, s.61). Det er mange tegn man kan se etter om barnet vanskjøttes, både psykisk og fysisk, barnet er skittent, lukter, dårlig stelt, anemisk, sulten og det legger ikke på seg. Disse barna får ikke behovene sine registrert, der heller ingen viser at det er ønsket eller engasjerer seg i barnet. At barnet ikke blir møtt, respondert til og understimulert gjør at barnet får vanskeligheter med å opprette kontakt, det får en forsinket psykomotorisk utvikling og et forsinket språk. Barnet vil da henge etter i utviklingen på de fleste områder, både fysisk og psykisk (Killèn, 2017, s.62).

I spekteret omsorgssvikt ser vi barn som lever med konstant bekymring og en kronisk utrygghet. Disse barna har ikke et trygt og forutsigbart liv, men lever i en uforutsigbar hverdag, med problemer som rusmidler, vold, misbruk, forsømmelse, psykiske og fysiske lidelser (Killèn, 2017, s. 57). Forskning viser at omsorgssvikt av ulike former har store konsekvenser for barns utvikling, ikke bare den fysiske utviklingen, men også den psykiske, sosiale og den kognitive utviklingen rammes. Barnets videre utvikling får større konsekvenser desto mindre barnet er og desto mer alvorlig omsorgsviktsituasjonen er (Killèn, 2017, s.57). I hjem der en finner store psykososiale belastninger, kan barn oppleve flere former for omsorgssvikt. Om et barn opplever fysiske og/eller seksuelle overgrep i hjemmet, har dette barnet mest sannsynlig også vært utsatt for følelsesmessig vanskjøtsel og/eller psykiske overgrep (Killèn, 2017, s.57). Barn vil sende signaler som viser at barnet strever om omsorgspersonene ikke er tilgjengelige, konfliktfylte, truende og uforutsigbare, derfor er det viktig at barnehagelærere har tilegnet seg kunnskapen om omsorgssvikt, risikofaktorer og traumer, og hvordan dette påvirker utviklingen av hjernen (Killèn, 2017, s. 16). Om omsorgssvikten skjer i barnets første leveår, utvikles en utrygg tilknytning til sine foreldre. Disse barna vil også ha problemer med å skape tillit til andre (Broberg, 2005). Barnehagepersonalet må kunne lese slike signaler barna gir om at de befinner seg i en risiko- eller omsorgssviktsituasjon, for å kunne bistå barna etter beste evne. Mange år med forskning har gitt oss verktøy for å kunne lese barns signaler bedre (Killèn, 2017, s. 16). Barn som kontinuerlig blir utsatt for uforutsigbar og truende situasjoner, bruker mye krefter på å prøve å forstå. Disse barna følger derfor godt med på alt som skjer rundt dem. Disse barna kan derfor vise lite interesse for lek og utvikling, da de bruker all sin energi på å være i beredskap. Dette kan være barn som opplever vold, foreldre med rusmisbruk eller psykiske lidelser. De ulike situasjonene som barn opplever, når ikke alltid lenger enn til magefølelsen hos de ansatte i barnehagen og andre profesjonelle (Killèn, 2017, s.16).

2.3 Fra magen til hodet

At et barn er i en risiko eller en omsorgssviktsituasjon oppdages ofte først med en «magefølelse», det krever at den voksne har kunnskap og evner å begrepsfeste denne følelsen for å kunne bistå barna på best mulig måte (Killèn, 2017, s.15). Det er ikke alltid like lett å forstå hvorfor vi får denne følelsen, noen vil nok kalle det intuisjon, eller at det kommer fra egne livserfaringer. Det er en utfordring å forholde seg rolig og rasjonelt når en føler på en slik vond magefølelse, da vi ikke kan fastslå hva som forårsaker den (Claussen, 2018, s.14-

15). For at den dårlige magefølelsen skal kunne bli til noe annet enn en følelse så må den bringes fra magen og opp til hodet, på denne måten kan vi på en rasjonell måte vurdere om vi bør handle og eventuelt hva vi bør foreta oss i situasjonen (Claussen, 2018, s.19). Det første steget for å kunne arbeide videre med den vonde magefølelsen, er å se på hvilke situasjoner som først fremkalte den. På denne måten kan vi se om disse situasjonene som ga oss denne følelsen er rasjonelle eller ikke. Man skal være forsiktig med å involvere flere ansatte, da kan det føre til en hel personalgruppe med dårlig magefølelse, som kanskje ikke er reell. Men om andre i barnehagen ytrer de samme bekymringene til deg skal det dermed brukes som grunnlag i ditt arbeid videre (Claussen, 2018, s.19). Magefølelsen skal ikke bli sett ned på, det er et viktig profesjonelt redskap, men det er viktig at man skiller faktiske opplysninger, vurderinger og irrasjonelle følelser. Men om magefølelsen skal kunne brukes, må den bli brukt som et utgangspunkt for videre systematisk arbeid (Claussen, 2018, s. 20).

2.4 Relasjon og trygg voksen

For å kunne overleve knytter barn seg til sine omsorgsgivere, dette gjør de uansett hvordan omsorgsgiveren behandler dem (Killèn, 2017, s. 15). Tilknytning er en relasjon som varer over tid, der personene har et nært følelsesmessig bånd av betydning for de involverte (Broberg, Broberg & Hagstrøm, 2014, s. 37). Barn bruker tilknytningspersoner som en tryggbase, der de søker trøst, beskyttelse og trygghet i situasjoner der de utforsker verden (Broberg, Broberg & Hagstrøm, 2014, s. 34). Tilknytningsteorien ses på som å være Psykologiske teoriens viktigste når det kommer til hvordan voksne og barn forholder seg til nærhet, omsorg og beskyttelse på en side, og oppdagelse, selvstendighet og vekt på egen styrke og evne på den andre siden (Broberg, Broberg & Hagstrøm, 2014, s. 34). Den voksne som barnet har nærest tilknytning til kalles primær tilknytning, som da er mor, far eller en annen hoved omsorgsperson. Små barn skaper seg også sekundære tilknytningspersoner, som utenom familie ofte er de voksne omsorgspersonene i barnehagen, dette er noe som fremmer barns trivsel (Bowlby, 2005, s. 26-40).

Mange barn tilbringer mesteparten av dagene sine i barnehagen, dette resulterer i at de er mer med personalet i barnehagen enn sine foreldre. Dette gjør at personalet i barnehagen er viktigere enn foreldrene til noen barn, da menes det barn som lever i en omsorgssviktsituasjon (Killèn, 2017, s.19). Alle barn har et behov for en god relasjon med omsorgsgivere, som gjør at barna føler seg trygge. Gjennom denne relasjonen kan man støtte barna i å håndtere ulike

følelser og tanker. Det er ikke alle barn som får denne trygge relasjonen fra foreldre. Da er det ekstra viktig å ha en kompenserende tilknytning, som ofte blir personalet i barnehagen (Killén, 2017, s. 20). Barnehagen skal legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna, og mellom barna og personalet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Hvert eneste barn vi møter skaper vi en ny relasjon til. En ny relasjon krever en ny måte å samhandle på. Hver eneste relasjon vi skaper er unik, lik som hvert enkelt individ er unikt. Hvordan du ser deg selv, hvordan du ser barnet, hvordan barnet ser deg og hvordan barnet ser seg selv spiller en stor rolle i relasjonen (Askland, 2020, s.50). Det er gjennom relasjon vi kan hjelpe og støtte de barna som trenger det (Killén, 2017, s.130).

Alle som arbeider med barn må ha relasjonskompetanse. Men for å ha dette er en avhengig av vår mentaliseringssevne og våre egne tilknytningserfaringer. I samarbeid med barn og foreldre er mentaliseringsevne en av våre viktigste verktøy som profesjonelle. Det handler om å kunne sette seg inn i andre sin situasjon og ta andre menneskers perspektiv, man må kunne forstå andre sine intensjoner og sinnstilstander. Man må evne å forstå seg selv og andre når det kommer til følelser, hensikter, tanker, ønsker og tro (Fonagy mfl. 1991b). (Killén, 2017, s.130). Mentaliseringsevnen er ikke bare viktig som foreldre, men det er viktig for barnehagepersonalet sin relasjonskompetanse (Killén, 2017, s.130-131). Mentalisering handler da om hvordan oppfatte og forstå andre mennesker og deres atferd, med hensyn til deres behov, ønsker, hensikter og følelser (Killén, 2017, s.131).

Noen viktige elementer for et relasjonsarbeid er at man skal synliggjøre, trygge og anerkjenne barnet. Barn som lever i en omsorgssituasjon kan oppleve at de ikke blir sett, det er også sånn at når disse barna opplever å bli sett er det som regel ikke på en positiv måte som skaper trygghet. Barnehagen har derfor en viktig jobb med å synliggjøre barn, de skal oppleve å bli synliggjort i positive situasjoner der de lykkes, men de skal også oppleve forståelse og trygghet i situasjoner der de forventer å bli avvist og få kritikk. Dette er viktige sider med respekt og anerkjennelse (Killén, 2017, s.144).

Trygg tilknytning skapes ved at barnet opplever at omsorgspersonen er tilgjengelig og at de gjentatte ganger får erfaringer med at deres omsorgs behov blir møtt (Smith og Ulvund, 1991, s. 269). Som profesjonell omsorgsyrer skal man klare å skape gode relasjoner, men dette kan være konfliktfylt, fordi som profesjonell skal en være personlig, men ikke privat. Den skal være deltakende, men ikke invaderende. En som barnehagelærer skal også være tilgjengelig,

men ikke allestedsnærværende og på trengende. En skal kunne distansere seg fra følelsene for å kunne ta gode faglige, riktige og rettferdige avgjør, for en skal kunne veksle mellom vært enkelt barns behov og hele barnegruppens felles behov (Tholin, 2013, s.64)

2.5 Kunnskap og kompetanse i barnehagen

Kunnskap og kompetanse er begreper som ofte nevnes i sammenheng med barnehage.

Personalets faglige og personlige kompetanse er en viktig ressurs for barnehagen, som også bidrar til at barnehagen skal være en arena for omsorg, læring, lek og sosial utvikling.

Rammeplanen for barnehagen sier også at et kompetent og pedagogisk personale er en forutsetning for at tilbudet i barnehagen skal være av god kvalitet (2017, s. 15). Der kvalitet i barnehagen også er sentralt for å kunne ivareta barna på best mulig måte

(Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 22). Når vi ser på kvalitet i barnehagesammenheng, så handler dette om at barnehagen gjennom spesifikke kriterier har en standard som skal sikre et pedagogisk tilbud som er tilfredsstillende for foresatte og barn (Dahlberg, Moss & Pence, 2012, s. 135). Disse spesifikke kriteriene for kvalitet som barnehagen jobber med, er barnehageloven og rammeplanen. Når vi da snakker om kunnskap og kompetanse om omsorgssvikt i barnehagen, sier rammeplanen at personalet skal ha kunnskaper om at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages (2017, s. 11).

I en undersøkelse om hvor god undervisningen for barnehagelærerstudenter i temaet vold og overgrep mot barn. Der det viser til at 82 prosent svarer at de har fått en eller annen form for opplæring for temaet. Bare 16 prosent sier de ikke har hatt undervisning i det hele tatt.

Undersøkelsen viser også til at halvparten av studentene mener de har for få timer og 65 prosent svarer at de er misfornøyde med de undervisingene som ble gitt. Dette har ført til at 58 prosent av de som svarte sier de ikke har god nok kompetanse til å jobbe med temaet vold og seksuelle overgrep generelt i barnehagen (Ruud, 2019). «Hvis en barnehagelærer skulle være bekymret for at et barn utsettes for vold eller overgrep, så er kanskje noe av det aller vanskeligste å skulle gjennomføre en samtale med barnet. Lovverket sier at i slike tilfeller skal foreldrene ikke kontaktes. Men i ettertid kan det hende at man også må gjennomføre vanskelige samtaler med foreldre» (Ruud, 2019). Undersøkelsen som Ruud henviser til, blir det også forklart at 70 prosent av studentene ikke har fått noe undervisning i hvordan en skal

kunne ha en samtale med et barn om vold og seksuelle overgrep. «Det er alvorlig og selvsagt ikke godt nok, sier Frank Bræin, leder for pedagogstudentene» (Ruud, 2019) «Nyere forskning har frambrakt viktig innsikt og kunnskap om konsekvensene av sviktende omsorgsevne hos barnets omsorgspersoner. Det er med på å begrunne at barnehagen både har en vesentlig omsorgsfunksjon, men også en plikt etter loven til å opplyse barneverntjenesten der det er mistanke om at foreldrene ikke ivaretar sitt omsorgsansvar på en forsvarlig måte, mishandler barnet, eller mener at barnet på annet vis er utsatt for omsorgssvikt» (Thoressen, 2017). «Undersøkelser gjort av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2007 og i 2015 viste at mange blivende barnehagelærere, grunnskolelærere og barnevernspedagoger opplevde at de ikke hadde fått nok kunnskap og kompetanse om fysiske og seksuelle overgrep. Mange følte at de i møtet med arbeidslivet ikke var godt nok rustet til å bistå barn i risiko». (op.cit.: s.65)» (Thoressen, 2017). En ferdig utdannet barnehagelærerstudent skal ha kunnskaper om barns rettigheter som står i FNs barnekonvensjon, og ifølge barnehageloven og rammeplanen skal barnehagen kunne hjelpe barn som er i utsatte posisjoner. Barnehagelærerstudenter må lære å samtale med barn, foreldre, hverandre og samarbeidende instruksjoner. De bør også lære å skrive bekymringsmeldinger. Både utdanningsinstitusjoner og barnehageeiere må sørge for at både personalet og studenter skoles i hvordan en skal håndtere bekymringer som angår barn (Thoressen, 2017) «I og med at barnehagen har mange ansatte uten formell barnehagefaglig utdanning, er det nødvendig med skolering også av dem. Det er både barnehageeiers og styrers ansvar. Det gjelder å trene både evnen til å observere, hva en skal være oppmerksom på, og tolkning av det som observeres, samt arbeid med egne vage følelser i møte med mulig omsorgssvikt.» (Thoressen, 2017).

2.6 Kommunikasjon

Kommunikasjon kan defineres som utveksling av tegn mellom to eller flere personer. Der kommunikasjonen foregår mellom to eller flere mennesker sammen, og den er både verbal og nonverbal. Kommunikasjon er også noe som foregår kontinuerlig mellom mennesker. Det er umulig å ikke kommunisere (Tveiten, 2019, s. 132). Både verbale og nonverbale signaler oppfattes og tolkes, og budskapet kan formidles på ulike måter. Når vi kommunisere med andre, kan misforståelser og feiltolkninger lett oppstå (Tveiten, 2019, s. 133). Derfor må en arbeide for å utvikle gode kommunikasjonsferdigheter, som kan være med på å øke forståelsen for medmennesker man møter (Tveiten, 2019, s. 133). I barnehagesammenheng

utgjør kommunikasjon en viktig funksjon for virksomheten, hvor informasjonsoverføring mellom mottaker og sender står sentralt (Haugen & Skogen, 2014, s. 108). Det vil si at som ansatt i barnehagen, kommuniserer vi med hverandre i kollegiet, foresatte, og andre samarbeidsinstanser. Men den viktigste gruppen vi daglig kommuniserer med, er barna. Og som pedagoger må vi ha gode kunnskaper om kommunikasjon sammen med barn.

«Barne- og likestillingsdepartementet ga i 2009 ut en veileder som inneholder en beskrivelse av «Den utviklingsstøttene dialogen». Denne inneholder en samtalemetode eller noen generelle råd om hvordan man gjennomfører samtaler med barn» (helsedirektoratet, 2018, s88). Metoden bygges rundt fem prinsipper, det første er og følge med på barnets initiativ og oppmerksomhetstilstand, hva er det barnet vil fortelle deg. Når barnet selv er interessert i noe så vil de ofte fortelle deg mer. Det andre handler om det å tilføre noe relevant og nyttig for barnet. Det tredje handler om å gi barnet muligheten til å organisere seg i samtalen, gi det litt tanke rom. Det fjerde handler om å skape rytme og en flyt i tidtakingen. Det femte er å ta en tydelig ledelse over samtalen og dens struktur, dette er for at når den voksne leder samtalen kan den gjøre dette slik at barnet føler seg ivaretatt (helsedirektoratet, 2018, s.88). I en rapport som Folkehelseinstituttet har hatt gikk de igjennom samtalemetodikk ovenfor barn.

«Rapporten bygger på en systematisk gjennomgang av litteratur som omhandler vitneavhør av barn, kvalitative intervjuer, familierapi og mekling» (Helsedirektoratet, 2018, s.89).

Rapporten er mest rettet mot spesialiserte miljøer, og der samtalen har en mer terapeutisk karakter. «Vi har likevel valgt å omtale de første kapitlene i rapporten som omhandler: 1) mer generell forståelse av barns evne til å forstå og uttrykke seg; 2) de voksnes rolle og kompetanse; 3) undersøkende samtale som vitneavhør og 4) undersøkende samtale som intervjuer. Begrunnelsen for å omtale disse temaene er at kunnskapsgrunnlaget også vil være nyttig i mer generelle samtaler med barn om forhold som ikke gjelder alvorlige overgrep» (helsedirektoratet, s.90)

Barn gir deg ofte den responsen en forventer av dem, de tenker på en selvsentrert måte og kan ha problemer med å sette seg inn i andre synspunkter, spesielt når det er en ukjent kontekst. Barn kan ha problemer med hypotetiske eller vage og uklare begreper. Barnets minne eller hukommelse avhenger av barnets alder. Barn kan ha en tendens til å blande kildene sine, for eksempel kan de snakke om noe en har hørt, som noe en har opplevd selv. Barn kan ha problemer med å åpne seg emosjonelt eller snakke om vonde temaer med personer de ikke har

noen relasjon til. Barn er lett påvirkelige og det de sier kan være påvirket av suggesjon som vil si «påvirket av andre» (helsedirektoratet, 2018, s.90).

«Metodene bygger på bruk av åpne spørsmål og ledetråder. Metodene inneholder teknikker som skal sikre en nær relasjon med barnet. Det skal redegjøres for hensikten med samtalen, intervjuerens og barnets rolle skal klargjøres. Samtalen bygger opp til at barnet skal gi en fri fortelling.» (helsedirektoratet, 2018, s.90)

«Skap relasjon til barnet, gi barnet mulighet til å snakke fritt om sine opplevelser og til å lede intervjuet. Vær kreativ, lekende og lik barnet. Få hjelp av en barneekspert for å skape utviklingsmessig tilpassede intervjuguider. Utarbeid flere intervjuguider tilpasset ulike utviklingsnivå. Bruk kreativitet og lek for å forberede intervjuet, la barnet skrive og tegne som en del av intervjuet. Vurder hvor intervjuet skal finne sted, og hvem som skal være tilstede. Ha kunnskap om barnets utviklingsnivå» (helsedirektoratet, 2018, s.91)

Barn har mange forskjellige måter å begynne å ta del i en samtale, en form de kan ta er å koble seg på eller hekte seg på en pågående samtale. Denne metoden kan virke litt påtrengende, fordi barnet kan begynne rett på det en har å si uten å forberede en overgang. Sånn som Berit Bae skriver «I en samtale under *samlingen* som startet med en plansje om verdensbarnehagen, fester et barn seg ved en fabrikkpipe. Denne kommentaren avstedkommer et meget variert samtaleforløp hvor forskjellige barn kommer inn med sine kommentarer» (Bae, 2018, s.115). Dette viser til at barn kan henge seg opp eller legge merke til detaljer en selv ikke hadde forutsett og dermed kan samtalen hvis en er åpen for det dreie seg om hva barnet er opptatt av.

Andre måter barn kan hekte seg på en samtale er at de kan stille spørsmål eller kommenter til noe de har overhørt i en annen dialog. For eksempel kan en barnehagelærer snakke med et barn om noe. Det er viktig at de ansatte i barnehagene er bevisste på kommunikasjon med barna. I alt for liten grad får barnet mulighet til å si noe som sin egen situasjon, ut ifra sitt eget perspektiv (Claussen, 2018, s. 91). Som også gjør at barn unngår å fortelle. Barn kan i like stor grad som voksne både lyve, overdrive, fantasere og dikte opp historier for å kunne oppnå noe. En forskjell er at barn kan lettere blir påvirket eller manipulert av en voksne, barn har lettere for å huske eller gjengi situasjoner og hendelser feilaktig (Claussen, & Sagbakken, & Gamst, & Langballe, 2010, s.92). I en studie av kommunikasjonsprosessen mellom barn og

voksne i utenomrettslige avhør, kommer det frem at problemet med barns troverdighet ligger først og fremst i at de tilbakeholder informasjon, at barn svarer veldig knapt eller velger å la være å svare på det den voksne spør om (Claussen, et al, 2010 s.92). Derfor må vi aktivt gå inn for å ha dialog og kommunisere sammen med barna. Når et barn får muligheten til å fortelle å komme med sine fortellinger kan dette være med på trygge barnet til å fortelle mer senere. Om barn har erfaring i å bli tatt på alvor i samtaler sammen med voksne, er det større sannsynlighet for at barn som har noe vanskelig å fortelle, formidler dette til de voksne (Claussen, et al., 2010, s. 94).

3.0 Metode

I denne oppgaven må vi som forskere tatt valg knyttet til ulike forskningsmetoder, hvordan vi samler inn data og hvordan empiri skal analyseres (Busch, 2013, s. 48). Forskningsmetodene man velger mellom kalles kvantitative og kvalitative metoder (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 17). Disse metodene blir ofte fremstilt som motsetninger, der den kvantitative metoden betraktes som deduktiv og den kvalitative metoden betraktes som induktiv (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 40). Dette innebærer at den kvantitative metoden ønsker forskeren å bekrefte eller avkrefte hypoteser ved hjelp av datamaterialet som samles inn, mens den kvalitative metoden går forskeren ut i feltet med et åpent sinn (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 40). Når en da skal velge metode, må en se på hvilken metode som vil besvare problemstillingen. Denne oppgaven vil benytte seg av den kvalitative metoden, der vi bruker intervju som metode for å samle inn empiri.

3.1 Kvalitativ metode

Den kvalitative metoden er en induktiv metode, som innebærer at forskeren går inn i forskningen med et åpent sinn. Der holdninger ikke skal påvirke forskningen, men forskeren kun registrere det som skjer og analyserer empiri som er samlet inn (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 40). Målet med å bruke den kvalitative metoden er å få dybdeinnsikt i hvordan noe skjer, forstå menneskelige atferd eller forstå motiver og ulike hensikter. Altså med andre ord, er den kvalitative metoden helhetsorientert, der forskeren ser på helheten i funnene (Løkken & Søbstad, 2013, s. 35). For å samle inn empiri, er det oftest observasjon eller intervju som blir benyttet (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 42). Ut ifra problemstillingen i denne oppgaven, er målet å finne ut hvordan pedagoger i barnehage kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger. Vi ønsker her å gå ut med

ett åpent sinn og inn i dybden i dette temaet. Det å observere følelser, tanker, kompetanse og intensjoner er vanskelig (Løkken & Søbstad, 2014, s. 104). Derfor vil vi da bruke intervju som metode for å samle inn empiri til forskningen.

3.2 Kvalitativt forskningsintervju

Det å bruke intervju for å samle inn empiri, er en god metode å bruke. Men først bør en sette seg inn i hva et forskningsintervju er, hvordan lage en intervjuguide og hvordan velge informanter til forskningen. Et kvalitativt forskningsintervju betegnes som en dialog der intervjuholderen ønsker å innhente informasjon gjennom spørsmål (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 61). Der spørsmålene ofte formuleres muntlig, og en oftest bruker åpne spørsmål for å samle inn data og informasjon, og intervjuholderen har ansvaret for å registrere svarene (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). Om en benytter seg av intervju som metode, finnes det ulike strukturer for intervjuene som en må velge mellom. Dette er strukturert intervju, halvstrukturert intervju og ustrukturert intervju (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 74). Det strukturerte intervjuet innebærer at forskeren stiller de samme spørsmålene til alle informantene, der spørsmålene blir utformet i forkant av intervjuene (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 74). Det ustrukturerte intervjuet innebærer at kun temaene er bestemt på forhånd (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 77). Og det halvstrukturerte intervjuet innebærer at forskeren har utarbeidet en intervjuguide med noen relevante spørsmål på forhånd, men er åpen for innspill til andre spørsmål eller tema som ikke var planlagt (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 74). Vi kommer til å benytte oss av halvstrukturert intervju som metode i denne forskningen. Dette fordi denne metoden gir mulighet for at informantene kan reflektere mer og komme med nytt innspill som kan være relevant og nyttig i denne forskningen. Som informanter har vi valgt å intervju pedagoger i ulike barnehager.

3.3 Etiske retningslinjer

Etiske retningslinjer for forskningen er viktig å tenke gjennom før man begir seg ut på intervju, der forskeren må ta visse hensyn (Busch, 2013, s. 62). Det første man skal tenke på er informantenes selvbestemmelse. Det vil si at informantene skal kunne bestemme selv over sin deltakelse i forskningen. Vedkommende skal være godt informert og frivillig ha samtykket til å bli med. Informantene har også rett til å kunne trekke seg fra forskningen, på hvilket som helst tidspunkt, uten å måtte begrunne dette (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 41). Det andre forskeren må ta hensyn til, er plikten forskeren har til å respektere informantenes privatliv. De skal kunne være sikre på at forskeren ikke bruker opplysningene

slik at deltakeren blir identifisert, altså står anonymitet sentralt. Informasjonen skal være taushetsbelagt, og forskeren skal ivareta opplysningene konfidensielt (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 42). I forkant av intervjuene er det sendt ut samtykkeskjema til informantene, med informasjon om disse retningslinjene.

3.4 Mulige feilkilder

I en slik undersøkelsesprosess, vil det være både svake og sterke siden ved valg av metode. En av de svake sidene er at det kan dukke opp mulige feilkilder i forskningen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 112). Eksempler på feilkilder kan være feiltrinn ved intervjuet, som utydelige spørsmål, som igjen gjør at informantene misforstår og vi får upålitelige svar (Løkken & Søbstad, 2013, s. 112). Eller om forskeren stiller for ledende spørsmål, kan være en feilkilde. Ved at informantene svarer det forskeren ønsker at de skal svare (Løkken og Søbstad, 2013, s. 113).

3.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet, eller pålitelighet, vil si at forskningen må gjennomføres ordentlig. Forberedelsene og etterarbeidet for datainnsamlingen må gjøres nøyaktig (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 129). Dette kan være utfordrende når en har intervju, på grunn av hvordan vi tolker det som blir sagt, hvordan informantene oppfatter spørsmålene, eller om notatene våre er unøyaktige. Dette er faktorer som kan påvirke og redusere påliteligheten i oppgava (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 129). Validitet handler om gyldighet og relevans, som igjen innebærer at det vi spør om i intervjuene må ha relevans for problemet som skal undersøkes. Slik at intervjuet har validitet for problemstillingen (Postholm & Jacobsen, 2014, s. 131).

3.6 Refleksjon etter gjennomførelse

For å finne informanter som ønsket å bidra til vår bachelor oppgave sendte vi forespørsel på mail. Da det var dårlig med respons på noen av mailene, bestemte vi oss derfor for å kontakte videre via telefon. Det ga oss et raskere resultat av å ta kontakt via telefon, vi fikk derfor raskt ordnet oss informanter. Planen var å ha to informanter, men da en tredje som vi først kontaktet på mail svarte at hun ønsket å bidra, bestemte vi oss for å ha med en ekstra informant. På grunn av covid-19 har intervjuene vert litt mer vrient å få gjennomført, men vi har likevel funnet måter å utføre dem på, selv om det kanskje ikke ble som vi hadde ønsket. Før alle intervjuene gikk vi gjennom godkjennings dokumentet og fikk en muntlig tillatelse til

å bruke informasjonen som vi noterte. Vi hadde det første intervjuet over telefonen, der vi ringte informanten og snakket sammen over telefonen. Dette intervjuet var litt vanskelig da man ikke kunne se hverandre, samtidig som man skulle notere som samtalen gikk. Selv om telefon intervjuet var vrient kom det mye bra ut av dette intervjuet, det kom mange gode svar og vi følte vi fikk svar på det vi har spurt etter. Vi hadde også intervju nummer tre som ble holdt over zoom, noe som fungerte mye bedre enn over telefonen, for da kunne man se hverandre, man merket da hvor mye kroppsspråket har å si for kommunikasjonen. Det var mye enklere å stille oppfølgingsspørsmål når man kunne se hverandre, for da kunne man lese situasjonen mye bedre, det var dermed mer naturlig å få informanten til å fordype sine svar. Under zoom intervjuet gikk det også ant å dele skjerm, noe som gjorde det mye mer oversiktlig å gå gjennom godkjenningens dokumentet. Intervju tre hadde vi ansikt til ansikt med informanten, noe som vi nok tror er den mest ideelle måten å ha intervju på. Her gikk

intervjuet veldig smidig, informanten pratet veldig engasjerende og kom med mange spennende svar. Det var ikke unaturlig å be om noen minutter for å kunne notere når man har kjeks og kaffe foran seg, i motsetning til over telefonen der det bare blir stillhet. Det går også mye bedre ant å lese stemning, kroppsspråk og signaler når man sitter med informanten i samme rom. Intervjuet ble ikke så veldig stivt og offisielt når man fikk en avslappet atmosfære, samtalen fløyt og det var enkelt å stille oppfølgingsspørsmål. Det var litt mer problematisk å skrive ned alt som ble sagt når man hadde informantene over telefonen og nettet, det var da flere ting man følte man ikke helt fikk med seg, for man var så opptatt med å skrive ned. Dette var spesielt vanskelig over telefon intervjuet. Vi følte vi klarte å få gode og interessante svar ut av alle tre informantene, vi følte vi klarte å holde oss til å samtale om det vi skulle ha svar på og fikk stilt noen oppfølgende spørsmål. Dette kunne vi gjøre da vi hadde valgt å ha en halvstruktur i intervjuet vårt. Etter at alle tre intervjuene var transkribert satt vi oss ned for å finne funn. Vi lagde derfor en tabell der vi puttet funnene vi fant interessante inn i kategorier, der så vi raskt hvilke funn som var størst. På denne måten kunne vi finne oss frem til 3 funn som vi ville bruke i vår oppgave. Vi valgte å endre litt på vår problemstilling etter intervjuet, derfor har vi også forkastet funnet vårt om foreldresamarbeid, da dette ikke samsvarer med vår nye problemstilling om omsorgssvikt. Vi satt derfor igjen med de funnene som nå er beskrevet i oppgaven.

4.0 Presentasjon av funn i intervju

I denne delen av oppgaven vil vi legge frem funn vi har gjort gjennom tre intervjuer. Det overordna temaet i intervjuene var barn som opplever omsorgsvik, og hvordan pedagoger kan bidra til at disse barna blir oppdaget og får hjelp. Etter analyse av funnene våre, kom vi frem til tre hovedkomponenter som går igjen i alle intervjuene, om hvordan pedagoger i barnehage kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget. Disse tre komponentene er relasjon og trygghet, kommunikasjon, og kunnskap og kompetanse. Vi vil systematisk gå gjennom disse punktene og redegjøre for informasjon vi mener er aktuell for vår problemstilling.

4.1 Relasjon og trygge voksne kan bidra til at barn blir oppdaget

Det overordna temaet i intervjuene er som nevnt barn som opplever omsorgssvikt, og hvordan pedagogene kan bidra til å avdekke dette. Noe som er gjennomgående hos alle tre informantene er relasjon og trygge voksne har betydning for at barn som lever i omsorgssvikt skal bli oppdaget. Informant en legger vekt på at noen barn er det lettere å lese følelsene og kroppsspråket på, mens at på andre barn kan dette være vanskeligere. Noen barn kan være mer sensitive og kan reagere annerledes. Der informant en videre legger vekt på at det å da ha en god relasjon til barna, gjør det også lettere å tyde deres signaler, se barna bedre, deres atferd og eventuell endring av atferd.

Informant to får også frem i intervjuet at relasjon og trygge voksne er viktig i barnehagen, spesielt i arbeid med barn som lever i omsorgssvikt. Informanten legger også vekt på at vi må se barna, se hva de trenger og fange opp signalene deres. I tillegg blir det sagt at først og fremst må de ansatte være gode voksne for barna, slik at barnehagen blir en god plass å være. «Det blir ekstra viktig for barn som har det vanskelig hjemme, at barnehagen har gode voksne å være med». Ut ifra dette kan vi se at trygge og gode voksne er en viktig rolle for barn som opplever omsorgssvikt. Og at relasjon er noe vi aktivt må jobbe med hele tiden i barnehagen.

I intervjuet med informant tre, blir det igjen gjentatt dette med relasjon og trygge voksne i arbeid for å oppdage barn som lever i omsorgssvikt. Der informanten får frem at trygge barn som omgås med trygge voksne, tørr kanskje å åpne seg mer. At relasjon med barna må jobbes med hele tiden, og at da krever det også at de voksne er til stede der barna er og være til stede i leken. Igjen kan vi se her at trygge voksne og relasjon står sentralt i arbeid med barn som opplever omsorgssvikt. Informantene kommer frem med gode tanker og refleksjoner om at

for at pedagogene kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, så er relasjon og trygge voksne en viktig del av dette arbeidet.

4.2 Kommunikasjon kan bidra til at barn blir oppdaget

Under intervjuene, ser vi at dette med kommunikasjon er noe som også er gjennomgående i alle intervjuene. Det som er interessant her er at det er ulike tanker og synspunkter på kommunikasjon og hvem kommunikasjonen er mellom. Både informant en og informant to legger vekt på kommunikasjon mellom personal er viktig for å kunne oppdage og hjelpe barn som lever i omsorgssvikt. Informant en sier at om personalet snakker sammen om barna og deres atferd, kan en se ulike mønster som da kan avdekke om et barn lever i omsorgssvikt. Om en snakker sammen, kan vi få et breiere bilde på barnet og hvordan barnet har det.

Informant to legger også frem under intervjuet at kommunikasjon mellom personal om barna og deres atferd, kan være sentralt for å kunne oppdage barn som lever i omsorgssvikt. Videre legger også informant to frem at personalet skal da ikke «sladre» om barnet eller at barnet skal bli en «snakkis», men at de voksne må gjøre dette på en ordentlig og strukturert måte, ved å for eksempel bruke observasjon som metode. Men at personalet må diskutere sammen, for å kunne på best mulig måte ivareta barnet og plukke opp de signalene som barnet sender.

Informant tre snakker også litt om dette med kommunikasjon mellom personal, men legger også til viktigheten av kommunikasjon med barna. «Vi må snakke med barna». Der informanten sier at kommunikasjon og relasjon henger sammen, og at trygge barn tørr å fortelle. «Det er barna som sitter inne med informasjonen, og vi må vise dem at til oss kan de fortelle, at vi er der for dem». Altså at relasjonen med barn og voksen må være på plass, og om barna da har en trygg tillit til den voksne, kan bidra til at barna tørr og åpne seg om sin situasjon. Ut ifra alle tre intervjuene kommer det da tydelig frem at å ha god kommunikasjon både mellom personal, og mellom barn-voksen, kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget.

I analysen av intervjuene kommer informantene fremt til at dialogen står sentral i arbeidet for å oppdage barn som blir utsatt for omsorgssvikt. Informant tre sier: «*Kommunikasjon er sentralt. Snakk med barna!! Snakk om dette i samling, hva er greit med kroppen? Snakke om følelser, hvordan kjennes det ut å for eksempel være redd? Hvor har man lov å ta? Har man lov å si stopp? Osv. Om man er åpen om disse temaene, gjør barna også mer bevisst på hva som er greit og ikke hjemme*». Der informant videre legger til: «*snakke med ungene om hva*

som er vanskelig og ufarliggjøre det på et vis». Det handler om og gi barnet et språk og kunnskapen om hva som er greit og ikke greit. Informant tre sier også: «Vi må også tørre å snakke med barna om hva som er greit og ikke, altså opplyse dem». Fordi det er ikke så lett for et barn og vite hva som er greit når en ikke er opplyst om det. Dette kommer også frem i hva informant en sier: «det er ikke så lett for unger og se utenfor normalen når det er blitt normalen for dem. Men hvis de får vite litt om det så fotsår de». Så når barn har fått kunnskapen handler det om slik som informant en sier: «Være sensitiv og fange opp slike kommenter og gå tilbake og snakke» fordi (...) «kan komme uanmeldt, så en må gå tilbake og si du sa det og det, og hva mente du med det». Så dialogen med barnet er spesielt viktig fordi, noe som også informant tre sier: «Det er barna som sitter inne med informasjonen, og vi må vise dem at til oss kan de fortelle, at vi er der for dem».

4.3 Kunnskap og kompetanse kan bidra til at barn blir oppdaget

Etter gjennomføringen av intervjuene, kommer det også frem at for å kunne oppdage barn i barnehagen som opplever omsorgssvikt, er kunnskap og kompetanse om temaet sentralt. Informant en sier at vi må kunne se signalene barn sender, og dette trenger vi kunnskap om. Det kan være å se hva barna er opptatt av, eller hvilken lek de leker. «Er barn mye opptatt av seksuell lek, er det noen som er veldig sinte, og hva gjør dem sinte». Dette er atferd personalet må ha mer kompetanse om. Videre sier informant en at en også må kunne se etter fysiske tegn som blåmerker eller andre merker som barn ikke skal ha på kroppen. «Vi må ha mer kunnskap og kompetanse om hva vi skal se etter hos barna».

Informant to får frem at den psykiske delen kan være vanskelig å avdekke. Informanten legger til at som pedagoger har vi kunnskaper om barn i omsorgssvikt, men vi har ikke nok, og burde hatt mer. Det blir også lagt frem eventuelle tiltak for å styrke kunnskapen og kompetansen om barn som opplever omsorgssvikt. Slik som å ha jevnlig kurs om dette, årlige kurser, der det bør handle om hva som er viktig for personalet å være oppmerksom på for å kunne avdekke barn som opplever omsorgssvikt. Kort fortalt sier informant to at vi må få mer kunnskap og kompetanse om dette, som kan bidra til at flere barn blir oppdaget og får hjelp.

Informant tre legger også vekt på at kompetanse og kunnskap om hva en skal se etter, er viktig for å oppdage barn. Men at voksne i barnehagen også må få mer kunnskap om hvordan snakke med barn, og ha de vanskelige barnesamtalene. «Barn som lever i omsorgssvikt tester oss voksne om vi tåler å høre det de har og si, og da må vi voksne ha kunnskap om hvordan vi

skal motta det barna kommer med». Videre i intervjuet sier informant tre at når et barn ønsker å åpne seg om sin situasjon, må vi voksne ha kompetanse og kunnskap om hvordan vi skal takle dette, og hvordan samtale med barnet. Fordi dette kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og kan få hjelp.

4.3.1 Fra magen til hodet

Etter vi hadde gjennomført alle intervjuene, dukket det også opp ett gjennomgående tema for å kunne oppdage og hjelpe barn som opplever omsorgssvikt. Dette med å ha et kritisk blikk, og stole på magefølelsen. Informant en sier vi må stille oss kritiske til signal som barna gir og ting vi observerer. Et eksempel som legges frem er barn som alltid kommer skitten, eller hvordan barna møter foreldrene i garderoben, hvordan er relasjonen. Det er flere signaler vi må tolke, og stille oss kritiske til. Informant en sier da her at vi må ta signalene på alvor, og ikke ignorere det, og stole mer på magefølelsen.

Informant to legger også frem at alt for mange barn blir ikke oppdaget. Barna er gode på å skjule, og derfor er det så viktig at vi voksne ser og tolker signaler. Videre sier informanten at om et barn forteller noe, må vi ta det på alvor. Og vi må tørre å stille spørsmål til situasjoner og signaler vi ser. «For å kunne avdekke omsorgssvikt, må vi tørre å stole på magefølelsen, og tørre å handle ut fra den».

Informant tre får også frem at vi må tørre å se mer med et kritisk blikk, og stole mer på magefølelsen vi har. Informanten legger også til at det kan oppleves som om voksne synes det er vanskelig å ta tak i, og kan se seg blinde på signaler barna gir. «vi må få bort holdninger som; mammaen er jo pedagog, så kan ikke være noe der. Eller pappaen er jo så vellykket, er sikkert ingenting». Altså sier informant tre at vi må tørre å ha et kritisk blikk, stole på magefølelsen og undersøke ordentlig. Fordi da kan barn som opplever omsorgssvikt bli oppdaget og få hjelp.

5.0 Drøfting og resultat av funn og teori

I denne delen av oppgaven vil vi drøfte funna våre opp mot teorien vi har presentert i teorikapittelet. Vi innleder kapittelet med om pedagoger med fokus på relasjon og trygghet kan bidra til at barn blir oppdaget. Videre vil vi komme inn på om kommunikasjon kan bidra til at barn blir oppdaget. Og til slutt vil gå dypere i om kunnskap og kompetanse kan bidra til

at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget. Våre tanker og refleksjoner vil også komme til syne.

5.1 Pedagoger med fokus på relasjon og trygghet kan bidra til at barn blir oppdaget

Pedagoger med fokus på relasjon og trygghet, var et gjennomgående tema hos alle tre informantene under intervjuene. Der det kom frem at relasjon og trygghet kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og kan få hjelp. Rammeplanen legger jo vekt på at gjennom den daglige kontakten vi har med barn, skal en kunne observere og motta informasjon om barns omsorgssituasjon hjemme (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Men for å kunne observere og motta denne informasjonen fra barn, og tolke signaler barna gir, må relasjonen på plass. Omsorg er noe som står sentralt i arbeidet i barnehagen, som også er en del av relasjonsarbeidet en jobber med. For som pedagog skal en veilede, støtte, trøste eller oppmurte dem til og være seg selv, som barna også gir signaler om (Askland, 2020, s. 53). Klarer vi og bli godt nok kjent med barn uten at dette skal gå ut over den profesjonelle omsorgen som vi i barnehagen skal utøve? For som en pedagog må man klare å skille følelsene sine fra situasjonen slik at en kan jobbe rasjonelt (Tholin, 2013, s.64). Er vi flinke nok til dette? Det kan være vanskelig å skille dette helt, fordi en blir jo genuint glad i barna og jobber for at barnas beste skal bli oppnådd. I rammeplanen står det «Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (kunnskapsdirektoratet, 2017). Dette er det pedagoger også legger fram i sine intervjuer at de jobber med at barn skal kunne trives og mesters, og at de skal bli sett og bli anerkjent og vi skal hjelpe dem vist det er noe som ikke er som det skal være. «I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne» (kunnskapsdirektoratet, 2017)

Videre legger også informantene frem det å tolke signalene til barna. Der det påpekes at om en har god relasjon til barna, blir det også lettere å tyde deres signaler og deres atferd. Alle barn er forskjellige, og alle barn reagerer og håndterer sine følelser individuelt. Om vi da har så gode relasjoner med barna, skal vi jo ha så god kjennskap og kunnskap til hva som er en naturlig måte barnet reagere på i ulike situasjoner. Om vi da har så god relasjon til dem, tenker vi at den voksne skal også kunne observere og legge merke til om barnet eventuelt endrer sin atferd eller at en blir mer oppmerksom på signalene de sender.

Mange barn tilbringer mesteparten av dagene sine i barnehagen, som gjør at personalet i barnehagen blir viktige omsorgspersoner for barna, spesielt de barna som lever i en omsorgssviktsituasjon (Killén, 2017, s. 19). Informanten legger frem at barnehagen skal være en trygg plass og være uansett hvordan deres situasjon hjemme er, og at det spesielt er viktig for de som har det vanskelig og opplever omsorgssvikt at barnehagen er en trygg arene for dem. Slik som blir lagt fram at et barn trenger kanskje en litt ekstra omsorg kanskje få lov til og komme og få sitte på fanget. Men jobber vi godt nok med relasjonsbygging med barna i hverdagen? Rammeplanen sier jo at de voksne i barnehagen skal legge til rette for omsorgsfulle relasjoner med barna (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Dette er jo noe vi er pliktet til, og som ansatte i barnehagen skal vi ha relasjonskompetanse, som handler om å trygge og anerkjenne barna, slik at de blir sett og hørt (Killén, 2017, s. 144). Likevel er det alt for mange barn som opplever omsorgssvikt som ikke blir sett eller oppdaget i barnehagen. Så er vi bevisste nok på å aktivt bygge og styrke relasjonene våre til barna, slik vi også blir trygge omsorgspersoner for dem? Pedagogene vi har intervjuet legger jo vekt på at barn som er trygg i relasjonen med de voksne kan fortelle mer, fordi de vet at de blir verdsatt og trodd på. Men er vi gode nok på det? En faktor som vi opplever kan være en utfordring for relasjonsbygging med barn, er travle hverdager som kan bære preg av stress, uforutsigbare hendelser, fravær blant personal og andre faktorer som bidrar til «kaos». Omsorg, trygghet og relasjon er jo faktorer som skal prege vårt arbeid gjennom hele barnehagehverdagen. Fordi uansett hvor travel og kaotisk en barnehagehverdag er, tenker vi at personalet selvfølgelig hele tiden jobber ut fra å ha relasjon og trygghet som grunnsyn i hverdagen. Men for de barna som opplever omsorgssvikt hjemme, krever de mer for å kunne skape relasjon, trygghet og tillit til oss voksne. Omsorg og trygghet er noe flere av oss tar forgitt, og vi ser på dette som noe selvsagt (Askeland, 2020, s. 52). Dette kan være en faktor som påvirker vårt relasjonsarbeid i barnehagen. Altså at de ansatte tar litt for gitt at alle barn har trygge og gode voksne rundt seg i hjemmet. Men alt for mange barn har ikke denne tryggheten hjemme. Dette gjør at personalet i barnehagen kan være viktigere enn foreldrene til barn som lever i en omsorgssviktsituasjon (Killén, 2017, s. 19). Så om pedagogene aktivt jobber med å styrke relasjon med barna, og er trygge voksne for dem, tenker vi kan bidra til at flere barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og kan få hjelpen de trenger.

5.2 Pedagoger med fokus på kommunikasjon kan bidra til at barn blir oppdaget

Når vi presenterte funnene kom kommunikasjon og dialogen opp som et viktig begrep for informantene, og i lys av rammeplanen skal barnehagen være bevist på kommunikasjon og at språket til barnet blir påvirket av alle sider ved barnets utvikling, og en skal verdsette og anerkjenne barns ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, både verbalt og ikke verbalt språk (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.23). Så gjennom arbeidet med språk skal barnehagen gir barn mulighet til og «utrykke følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.48). Dette kan vi se i en direkte sammenheng med det informantene leger frem. «Vi må også tørre å snakke med barna om hva som er greit og ikke, altså opplyse dem» (Informant tre) for uten og vite hva som er rett eller galt kan en ikke forvente at et barn vil fortelle noe. Et barn vil ofte fortelle det som er forventet av dem (Helsedirektoratet, 2018), hva vi voksne ønsker og høre. For hvordan skal et barn fortelle om noe vist en tror alle har det sånn som det selv har det, at det er det som er normalen slik som kommer frem i «det er ikke så lett for unger og se utenfor normalen når det er blitt normalen for dem. Men hvis de får vite litt om det så fotsår de» (Informant en).

Lytter vi nok til barn, gir vi de nok rom til og komme meg fortellingene sine. For slik som det kommer frem i intervjuet «Det er barna som sitter inne med informasjonen, og vi må vise dem at til oss kan de fortelle, at vi er der for dem» (Informant tre). Det å anerkjenne barnet og hva det har og komme med, blir støttet opp under det som Berit Bae forteller om at vist et barn får muligheten til og fortelle vil gjøre de trygger og lettere for å fortelle mer senere (Bar, (red), 1992, s47).

Troverdigheten til alt et barn sier skal en tenke litt mer over, for slik som Claussen (2010) skriver at barn lett kan påvirkes og manipuleres, at informasjon kan tilbakeholdes eller blander noe de har hørt med noe de har opplevd selv, og hvordan skal en klare å skille dette. Barn kan ha problemer med å åpne seg emosjonelt eller snakke om vonde temaer med personer de ikke har noen relasjon til. Barn er lett påvirkelige og de et sier kan være påvirket av suggesjon som vil si «påvirket av andre» (helsedirektoratet, 2018, s.90)

Hvis tar utgangspunkt i Helsedirektoratas metode «den utviklingsstøttene dialogen» handler det først og fremst om å være oppmerksom på barnets initiativ og oppmerksomhetstilstand. Det er litt forskjell på synet på det å snakke med personalet, samarbeidet er viktig for alle, men fokuset ligger litt på forskjellig plass. Men to går inn på at en kan snakke om de merker

atferds endringer, men at dette skal skje på en ordentlig måte. Dette kommer litt tilbake til det som blir snakket om i *fra magen til hodet* det med at personalet kan få løftet sine følelser eller hva de har observert. Dette må skje på en måte som er profesjonelt lagt opp, fordi det er ikke alt en kan eller skal snakke om med personalet. For en skal ikke skape en dårlig magefølelse eller en «*snakkis*». Det som er hoved poenget til med samtalen med resten av personalet er at en skal kunne få et bredder syn på situasjoner.

Det kommer også fram i intervjuene at en skal gå tilbake til barn etter at en har hørt et barn si noe, men er vi flinke nok da til og planlegge hva en skal snakke om, og hvordan vi skal starte en dialog med barnet. Er vi gode nok til å bruke en metode som Claussen (2010) legger fram. Det at å strukturere en samtale i en riktig rekkefølge og ikke gå for raskt fram i stegene er viktig for at en ikke skal miste informasjon eller feiltolke det som et barn forteller en. Dette for og kunne sikre at det som blir sagt blir troverdig og kan brukes i en utredning for at et barn skal få den hjelpe de trenger vist det kommer frem noe i samtalen som kan ses på som omsorgssvikt. For det er barnet som sitter med informasjonen forteller intervjuobjektene og vi som snakker med dem som må skille, tolke og sette sammen en helhetlig forståelse av hva barnet prøver og fortelle oss. Kunne vi blitt flinkere til dette? Hvis tar utgangspunkt i Helsedirektoratas metode «den utviklingsstøttene dialogen» handler det først og fremst om å være oppmerksom på barnets initiativ og oppmerksomhetstilstand. Så fra der må en planlegge sett sammen en strukturert plan, kanskje tilmed ha barneintervju. Så god struktur og snakke med barn kan avdekke at det er noe som ikke stemmer.

5.3 Pedagoger med kunnskap og kompetanse kan bidra til at barn blir oppdaget

Kunnskap og kompetanse er et punkt som alle tre informantene nevnte under intervjuene. Der det da ble sagt at for at pedagoger skal kunne bidra til at barn som opplever omsorgssvikt, må vi ha kunnskaper om hvilke tegn og signaler vi skal se etter. Men har vi nok kunnskaper om dette? Informant to legger jo frem at pedagoger ikke har nok kunnskaper og kompetanser om temaet omsorgsvik, og at vi burde ha mer kurser om dette. Mens informant tre legger frem at de har jevnlige kurser og møter om dette temaet. Hvorfor er det forskjell fra barnehage til barnehage? I en undersøkelse om hvor god undervisning barnehagelærerstudenter får om temaet vold og overgrep mot barn, kom det frem at 58 prosent av de som svarte, sier de ikke har god nok kompetanse til å jobbe med temaet vold og seksuelle overgrep generelt i

barnehagen (Ruud, 2019). Dette er tall som vi opplever er alt for høye. Rammepplanen sier jo at personalet skal ha kompetanse om barn som kan være utsatt for omsorgssvikt, og vite hvordan dette kan oppdages og forebygges (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Men ut fra undersøkelsen, så er det over halvparten som utdanner seg som pedagoger, som mener de ikke har nok kompetanse om dette temaet. I tillegg som informantene legger frem, er det stor variasjon om oppfølging og kursing i temaet omsorgssvikt for barn. Om pedagoger som jobber i barnehage mener de har for lite kunnskap og kompetanse om barn i omsorgssvikt, hvilke kunnskaper har da de ansatte som kanskje ikke har noen utdanning? Og hvilke konsekvenser kan dette da ha for barn som lever i hjem med omsorgssvikt?

Barna er store deler av de første leveårene i barnehagen. Det er med på å begrunne at barnehagen både har en vesentlig omsorgsfunksjon, men også en plikt etter loven å opplyse barneverntjenesten der det er mistanke for omsorgssvikt (Thoressen, 2017). En ferdig utdannet barnehagelærer eller pedagog, skal ha kunnskaper om utsatte barn, dette er presisert både i FNs barnekonvensjon, barnehageloven og rammeplanen (Thoressen, 2017). Om da både pedagogstudenter og pedagoger i barnehager opplever at det ikke er nok kunnskap og kompetanse om dette, strider jo dette imot hva lovverket sier. Burde det settes i gang tiltak for å styrke kompetansen om dette temaet i barnehagene? Informant to kom med et eksempel om at kanskje alle barnehager burde hatt jevnlige og årlige kurser om hva personal skal være oppmerksom på og hvilke signaler en skal fange opp for å kunne avdekke barn som opplever omsorgssvikt. Dette kan jo være et bra tiltak for å sikre at hele personalet får denne kunnskapen. Men så er det et punkt som ofte kan stoppe slike kurser, som da er økonomi og ressurs. Om vertfall alle pedagogene i barnehagene hadde fått et slik tilbud om kursing og kompetanseheving om barn som opplever omsorgssvikt, kunne de i etterkant tatt med sin kunnskap ut til personalet. Uansett ut ifra både teori og funn i intervju, opplever vi at om pedagoger har kunnskap og kompetanse om barn som opplever omsorgssvikt, og hvilke tegn en skal se etter, kan dette bidra til at flere barn blir oppdaget, og at flere barn får hjelpen de trenger.

5.3.1 Fra magen til hodet

Magefølelse er et begrep som vi ofte hører i barnehagesammenheng, og spesielt når det er snakk om barn i omsorgssviktsituasjoner. Dette er også et begrep som informantene nevnte under intervjuene. Der det blir gjentatt fra alle tre informanter at man på «stole på magesfølelsen». Men hva innebærer egentlig dette, og hvilken betydning har det for at barn

som opplever omsorgssvikt blir oppdaget? Det er ikke alltid like lett å begrepsfeste «magefølelsen», og det er heller ikke lett å forstå den (Killén, 2017, s. 15). Men slik teorien beskriver den kan magefølelsen kalles en intuisjon, eller at denne følelsen kommer fra erfaring (Claussen, 2018, s. 19). Informantene knytter magefølelsen til signaler barn sender, og at voksne må stille seg kritiske til signalene som tolkes, og den dårlige magefølelsen man kan kjenne på. Men hvordan kan denne magefølelsen hjelpe barn som opplever omsorgssvikt? Det nytter jo ikke at de ansatte bare går og kjenner på den dårlige følelsen, fordi vi må jo da handle på den vonde følelsen vi kjenner på. Man må bringe denne følelsen fra magen til hodet, slik at vi kan vurdere hvordan vi skal handle og foreta oss i situasjonen (Claussen, 2018, s. 19).

Magefølelsen er et viktig profesjonelt redskap, der man må skille faktiske opplysninger, vurderinger og irrasjonelle følelser (Claussen, 2018, s. 20). Men er dette noe som faktisk blir utført i praksis? Informantene nevner jo gang på gang at «vi må stole på magefølelsen, vi må våge å stille oss kritiske til signal barn sender». Gjør vi dette? Informant tre legger også frem at det kan oppleves som om voksne syns det er vanskelig å ta tak i, og kan se seg blinde på signaler barna gir. Fra egne erfaringer, har vi også hørt fra ansatte i ulike barnehager, at de har hatt dårlige magefølelser om ulike barn i ulike situasjoner. Men denne dårlige følelsen blir bare snakka om, og ingen handling skjer. En har ofte holdninger som «nei kan ikke være noe med den familien», eller «nei er sikkert ingenting». Dette er jo noe som også informantene legger frem, at vi dessverre fortsatt har holdninger som «Mammaen er pedagog, så kan ikke være noe der. Eller pappaen er jo så vellykket, er sikkert ingenting». Barnehageloven (2005) § 22 står det jo at om man har grunn til å tro at barn opplever omsorgssvikt, har en opplysningsplikt til barnevernet. Om vi da går rundt med en dårlig magefølelse angående barn og deres livssituasjon, er vi jo ifølge loven pliktet til å undersøke situasjonen og melde fra til barnevernet. Vi tenker at om vi har en dårlig magefølelse, er det helt sentralt å undersøke, kartlegge og observere barns atferd, signal og handlinger som kan bidra til å bekrefte eller avkrefte følelsen vi sitter med. Om man tar tak i følelsen, og handler ut fra den, tenker vi kan bidra til at enda flere barn blir oppdaget. Selvfølgelig er det å mistenke at barn lever i slike vanskelige livssituasjoner, vanskelig og vondt for oss voksne å tenke på. Vi ønsker jo at alle barn skal ha det bra, og om vi da mistenker at noen lever i omsorgssviktsituasjoner, er dette noe vi tenker kan være så sårt og trist for oss voksne, at det også kan oppleves litt for tøft til å grave dypere i, og at det da kanskje noen ganger er «lettere» å se seg litt blind på slike situasjoner. Dette er selvfølgelig kun tanker og refleksjoner vi har rundt dette, men ut ifra det

informantene sier og hva teorien sier, så kan dette være reelt i flere ulike barnehager. Som ansatt i barnehage er vi pliktet til å jobbe for barns beste, og som ansatt i barnehage påtar vi oss også ansvaret å sikre at barn har den beskyttelsen og omsorgen som er nødvendig, både i barnehagen og ellers i sin livssituasjon (Barnekonvensjonen, 2003, s. 9). Så her må vi klare å være så profesjonelle, og våge å stille oss kritiske til signaler vi tolker, og stole på magesfølelsen vi har. Om vi klarer å få magesfølelsen fra magen til hodet, tenker vi kan bidra til at flere barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og får hjelpen de trenger.

6.0 Avslutning og konklusjon

Problemstillingen i denne oppgaven spør ette: «Hvordan kan pedagoger i barnehage bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger?». Vi har sett på ulike teorier, og hatt forskningsintervjuer for å samle inn data, som vi videre har drøftet for å få svar på vår problemstilling. Etter å ha forsket på barn som opplever omsorgssvikt, og hvordan pedagogene kan bidra til at disse barna blir oppdaget og får hjelp, er det særlig tre kriterier som vi vurderer som kritiske for at barn skal bli oppdaget. Disse kriteriene er at pedagoger må ha fokus på relasjon og trygghet, kunnskap og kompetanse om temaet og kommunikasjon.

Pedagogene som blir intervjuet la frem at relasjon og trygge voksne er en faktor for at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget. Der det også kommer frem at trygge barn, som har god relasjon til de voksne, våger å åpne seg mer. I tillegg kommer det frem i intervjuene at om vi har tette og gode relasjoner til barna, kan det også bli lettere å oppdage og tolke signalene de sender. Barna tilbringer jo store deler av dagen sin i barnehagen, og for barn da som lever i en omsorgssviktsituasjon, vil relasjon med de ansatte i barnehagen være en spesielt viktig faktor for deres trygghet (Killén, 2017, s. 19). Når man har en god relasjon til barna, trygger vi barna og anerkjenner dem, slik at de blir sett og hørt (Killén, 2017, s. 144). Ved at barna opplever seg sett og hørt, og har tillitt til oss voksne, tenker vi kan bidra til at barn våger å åpne seg opp om sin livssituasjon. I tillegg ut fra hva informantene og teorien sier, så vil også relasjon bidra til at pedagogene lettere kan lese signal, atferd og tegn som barna sender, og kan da videre hjelpe dem i sin situasjon.

Videre ser vi på kunnskap og kompetanse som er kriterie for å bidra til at barn blir oppdaget. Pedagogene la alle frem i intervjuene at det er behov for mer kompetanse innenfor temaet

omsorgssvikt, som støttes av undersøkelsen vi har referert til i teoridelen (Ruud, 2019). Undersøkelsen legger jo frem at 58% av pedagoger som utdanner seg, opplever for dårlig undervisning i temaet omsorgssvikt (Ruud, 2019). Dette er jo noe som også informantene bekrefter, da de legger frem at det er store variasjoner fra barnehage til barnehage om hvor godt informert personalet er om dette temaet. Der både informant en og to påpeker at det er flere år siden de har hatt noe som helst form for kurser eller lignende rundt dette temaet, og personalet hadde trengt en oppfriskning. Om et personal ikke vet hvilke signaler eller tegn de skal se etter, blir det også vanskelig å kunne oppdaget at barn faktisk lever i en omsorgssviktsituasjon. Ut ifra vår forskning, ser vi at spesielt i utdanningen til pedagoger, må temaet omsorgssvikt ha større plass. Slik at de er trygge på emnet når de kommer ut i arbeidslivet. Dette innebærer også at pedagogene har kunnskap om hvordan formidle til barna hva som er rett og galt, om hva som er greit å gjøre med kroppen eller håndtere følelser. At vi ikke må være redde for å opplyse dem, og gi dem kunnskapen de trenger. Om pedagoger har gode kunnskaper og kompetanse om omsorgssvikt, tenker vi dette kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og vi kan gi dem hjelpen de trenger.

Som et underpunkt til kunnskap og kompetanse, la informantene frem dette med magefølelse. Magefølelsen er et viktig redskap for å vurdere ulike situasjoner, der man må skille faktiske opplysninger og irrasjonelle følelser (Claussen, 2018, s. 20). Informantene gjentar flere ganger «vi må stole på magefølelsen». Om vi har en dårlig følelse angående barn, ser vi i vår forskning at det er viktig at pedagogene tar følelsen på alvor og undersøker dette. Ved å kartlegge og observere barnet, slik at en kan få bekrefte eller avkrefte følelsen, og eventuelt sette inn tiltak for å kunne hjelpe barn som opplever omsorgssvikt.

Det siste kriteriet som kan bidra til at barn blir oppdaget, er kommunikasjon, og da spesielt kommunikasjon med barna. Der er barna som sitter med informasjonen om sin livssituasjon, og da trengs det gode kommunikasjonsferdigheter blant personalet. Informantene legger også frem at personalet må snakke med barna. I alt for liten grad får barnet mulighet til å si noe om sin egen situasjon, ut ifra sitt eget perspektiv (Claussen, 2018, s. 91). Som pedagog i barnehage må vi da være pålogget, og aktivt jobbe med kommunikasjon og dialog sammen med barn. Om barn har erfaringer i å bli tatt på alvor i samtaler sammen med voksne, sier jo teorien at det er større sannsynlighet for at barn som har noe vanskelig å fortelle, formidler dette til de voksne (Claussen, et al., 2010, s. 94). Ved at da pedagoger jobber med kommunikasjon, kan dette bidra til at flere barn åpner seg, og flere barn kan bli oppdaget.

Selv om vi gjør alt for å oppdage barn, er det ikke alle barn som kommer til å bli oppdaget. Barna er gode på å skjule sannheten for å beskytte de en er glade i. Men for å svare på vår problemstilling, ser vi i denne forskningen at pedagoger som har god relasjonskompetanse og er trygge for barna, og pedagoger som har god kompetanse og kunnskaper om omsorgssvikt, pedagoger som følger magefølelsen sin, og pedagoger som har fokus på kommunikasjon, kan bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget, og kan få hjelpen de trenger. Men vi ser også for at dette skal bli mulig, trengs det et kompetanseløft i barnehagene. Temaet omsorgssvikt tenker vi bør snakkes og læres mer om, for at flere barn kan bli oppdaget.

Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (1997) *Det nødvendige samspillet*. Tano Aschehoug
- Askland, L. (2020). *Kontakt med barn: Innføring i barnehagelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bae, B. (2018). *Poletikk, Lek og læring barnehageliv fra mange kanter* Bergen: Fagbokforlaget.
- Bae, B. (red). (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse: perspektiv på relasjoner* Oslo: universitetsforlaget.
- Barnehageloven (2005). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2005-06-17-64>
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Busch, T. (2013). *Akademisk skriving: for bachelor- og masterstudenter*. Fagbokforlaget.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2018). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Claussen, C. J. (2018). *Det er noe med den ungen: Fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU forlag.
- Claussen, C., Sagbakken, A., Gamst, K., & Langballe, &. (2010). *Det er noe med den ungen: Fra bekymring til handling* (2. utg. ed.). Oslo: Sebu forl.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2012). *Fra kvalitet til meningsskapning- morgendagens barnehage*. Oslo: kommuneforlaget.
- Folkehelseinstituttet (2019). *Ett av fem barn blir slått, kløpet eller lugget*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/nyheter/2019/vold-barn/>
- Haugen, R. & Skogen, E. (2014). Holdninger og kommunikasjon. I Skogen, E., Haugen, R., Lundestad, M. & Slåtten, M. V. (Red.). (2014). *Å være leder i barnehagen*. (s. 105-116). Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet (2018) *Kunnskapsgrunnlag – metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge* hentet fra: [96911_Hdir_rapport_kunnskapsgr_03.indd \(helsedirektoratet.no\)](#)

Killèn, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen: Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2009). *Kvalitet i barnehagen*. (St. Meld. nr 41. (2008-2009). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no>

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2014). *Læren med forskerblick: innføring i vitenskapelig metode for lærestudenter*. Høyskoleforlaget.

Ruud, M, (2019. 03. Juni) – Alvorlig at barnehagelærerstudenter mangler kunnskap om vold og overgrep. *Utdanningsnytt.no* hentet fra : – [Alvorlig at barnehagelærerstudenter mangler kunnskap om vold og overgrep \(utdanningsnytt.no\)](#)

Tholin, K. R. (2013) *Omsorg i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget

Thoresen, I. T. (2017, 12.Juli). Kjenner du barnehagens plikter når omsorgen svikter? *Barnehage.no* hentet fra: Kjenner du barnehagens plikter når omsorgen svikter

Tveiten, S. (2019). *Veiledning – mer enn ord*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling

Hvordan kan en som pedagogiskleder i barnehagen bidra til at barn i vanskelige livssituasjoner blir oppdaget i barnehagen, og får den hjelpen de trenger?

Innledningsspørsmål:

- Hvor lenge har du jobbet i barnehage eller med barn?
- Hvor lenge har du vært pedagog i barnehage?
- Hva legger du i begrepet «barn i vanskelige livssituasjoner»?

Det vi vil finne ut av:

- Hvordan bidrar du som pedagogiskleder med det å oppdage barn som har det vanskelig?
- Hva ser du etter for å avdekke at barn lever i en vanskelig livssituasjon? Hvilken metode bruker du? Finnes det noen kjennetegn som du ser etter, eventuelt hvilken?
- Hva bidrar barnehagen med for å oppdage barn som har det vanskelig?

Har dere noen rutiner for dette arbeidet?

- Hvilken hjelp gir dere barn som lever i en vanskelig livssituasjon?
- Hvordan opplever du at tiltakene fungerer?
- Hva tanker har du om at alle barn i vanskelige livssituasjoner får den hjelpen de trenger?
- Hvilke tanker gjør du deg om at barn kanskje ikke blir oppdaget eller får hjelpen de trenger? Hva tror du kan være grunner for at barn ikke blir oppdaget?
- Hvilke kunnskaper har personalet i barnehagen om barn i vanskelige livssituasjoner?
- Hva kunne blitt gjort for at flere barn som lever i vanskelige livssituasjoner skal bli oppdaget i barnehagen?

Vedlegg 2 - informasjonsskriv

Forespørsel om deltagelse i oppgave

Vi er to studenter ved Høgskolen på Vestlandet, som studerer barnehagelærer. Vi skal skrive ei bacheloroppgave som handler om barn som opplever omsorgssvikt. Problemstillingen vår til denne oppgaven er: *«Hvordan kan pedagoger i barnehage bidra til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger?»*

For å finne data til oppgava ønsker vi å ha et kvalitativt forskningsintervju. Der vi ønsker å intervjuer pedagoger i barnehage, som har en av disse stillingene:

- Barnehagelærer
- Pedagogisk leder

Bakgrunn og formål

I denne oppgava vil der overordnende tema handle om barn som opplever omsorgssvikt, og hvordan pedagoger kan bidra til at disse barna blir oppdaget i barnehagen, og får hjelpen de trenger. Dette er en forespørsel til deg som jobber som pedagogisk leder eller barnehagelærer i barnehage, for å delta i intervju, slik at vi kan få svar på vår problemstilling. Vi ønsker å ta noen skriftlige notater under intervjuet, og intervjuet vil ta maks en time.

Det er frivillig å ta del i dette forskningsintervjuet og du kan når som helst trekke deg ut av undersøkelsen uten å måtte gi opp grunn for dette. Og dersom du trekker deg vil alle dataene du har gitt bli slettet. Dersom du blir med under hele intervjuet vil alle dataene som er samlet bli anonymisert, og bli konfidensielt slik at du som person eller barnehagen ikke gjenkjennes i oppgaven. Når oppgava er ferdig og vurdert vil all informasjon du har gitt bli slettet og makulert. Det er bare oss som forskere som har tilgang på informasjon.

Dersom du kan tenke deg å ta del i dette forskningsintervjuet, er det fint om du underskriver vedlagt samtykkeerklæring og sender den til oss snarest mulig. Vi vil ta kontakt med deg for nærmere avtale og du vil få tilsendt spørsmålene/tema i forkant av forskningsintervjuet.

Med vennlig hilsen

.....

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studiet med tema om barn som opplever omsorgssvikt. Jeg er villig til å delta i forskningsintervjuet i denne studien, og jeg samtykker i at den innsamlende informasjonen inngår i analyser som danner basis for oppgaven.

Dato:.....Signatur:.....